

FOLIA SELECTA

KUKLAY ANTAL:	Pilinszky János <i>Kezed, kezem</i> című verséről	1
GEORGES COTTIER O.P.:	A filozófia szerepe a tudomány és a hit párbeszédében	2
PIERRE-MARIE EMONET O.P.:	Isten a dolgok tükrében 3.	11
	Kimutatás a BM Központi Irattárában tárolt anyagokról	18
	Adatlap az állambiztonsági szervek hálózatáról	20
FLORILEGIUM		24

Köröm 2005 március

Pilinszky János

KEZED, KEZEM

Hová rejtsem kezeimet?
Anya, a te kezedet örököltem,
de királyságom, tudom, nem kívánod.

Lemondok hát,
leköszönök a trónról,
odahagyom a kéretlen hatalmat.

Itt a kezed. Ki vagyok fosztva.
Újra semmim sincs, édesanyám.

A szónokok és a színészek anyjuktól, az édes anyanyelvtől ékesszóló száját, a költők pedig tollforgató kezét örökölnék. A testvérek maguk közül a legkiválóbbat királyukká választják. De az édesanya legkedvesebb gyermekétől mást vár: hogy eltévelyedése után, a királyi cícomát letéve, a palotából visszatérjen az anyai ölebe forró, könnyes, szótlán gyermeki öleléssel. Hiszen a „koncentrációs táborok világa, az egyetlen kis didergő molekulára redukált ember után mit kezdünk Ady királyi pózaival?”

A tékozló fiú csak koldusruhában találhat haza a bánat, a részvét és az öröm könnyei után a megterített asztal csöndjéhez, mert „minden beszéd legmélyén csönd lakik. Isten minden beszédet felülmúló csöndje, az a legfőbb és kimondhatatlan beszéd, mely szavainkban örökösen megtestesülni kíván, hasonlóképpen ahhoz, ahogyan az Ige testet öltött közöttünk.”

Georges Cottier O.P. bíboros

A FILOZÓFIA SZEREPE A TUDOMÁNY ÉS A HIT PÁRBESZÉDÉBEN*

I.

1. Mindenek előtt pontosítani kívánom a címben használt fogalmak értelmét. A négy fogalom a következő: filozófia, tudomány, hit és párbeszéd. Ha itt általánosságban *párbeszéd*ről beszélünk, akkor előfeltételezzük, hogy a hit és a tudomány között létezik valamiféle érintkezés és közös nyelv. Ez az érintkezés lehet összetartó, ellentétes vagy ellenséges. Vagy ellenkező vélemény szerint félreértésről van szó, egyfajta illúzióról, mert valójában itt nem lehet szó találkozásról, mivel két egymástól alapvetően különböző gondolatvilág előtt állunk. Némelyek így a „kettős igazság” doktrínájára fognak gondolni.

2. Amikor a *hit*ről beszélünk, a keresztény hitre gondolunk, a hit isteni erényére, az Isten kinyilatkoztatott szavához való szilárd ragaszkodásra. Ez a hit szilárd, vagyis biztos, mert bizonyossága Isten tekintélyére támaszkodik, aki kinyilatkoztatta magát, pontosabban annak a hitelességére, aki maga az igazság. Ez az isteni hitelesség az alapja annak az abszolút bizonyosságnak, amely erősebb minden más bizonyosságnál, amelyet a természetes fény által megvilágosított értelem a saját erejéből nyerhet el.

Meg kell különböztetnünk a hit szubjektív vonatkozását, amely a hit elfogadásának módját érinti (*fides qua*), a hit-tartalomtól, igazságoktól, az elhitt, elfogadott dolgoktól (*fides quae*). Jelen dolgozatunkban a hitnek erről a vonatkozásáról van szó.

Magában véve a hit cselekedete egyszerű elfogadás, amely nem kérdőjelezi meg tárgyát, mert ha igen, akkor már első pillanatban világos előttünk, hogy kár dialógusról beszélni: ahol a tudomány szava összeegyeztethetetlennek tűnne a hit tanításával, ott meg kellene elégednünk a hit megvallásával anélkül, hogy párbeszédbe kezdenénk.

Valójában a dolgok ennél bonyolultabbak. Ténylegesen a hit elfogadásának folyamatában szerepet játszik mind az értelem, mind az akarat. Ezért a hit elfogadása nem vakon történik, éspedig két okból.

Az első benne rejlik magában a hitben.

Szent Anzelm megfogalmazása ezt fejezi ki: *fides quaerens intellectum* (az értelmet kereső hit). Ez alatt a kifejezés alatt azt a hitben foglalt igényt kell érteni, amely arra irányul, hogy valamilyen csekély mértékben behatoljon a misztérium megértésébe.

* Le role de la philosophie dans la dialogue entre la science et la foi (Nova et vetera, LXXIX – Année Trimestrielle Oct. Nov. Dec. 2004 . p.19-28.)

A második tényező megelőzi a hit elfogadását: és ez nem a hiszékenység. Komoly meggondolást kíván: Először a hihetőség okainak megvizsgálására van szükség, amelyek megalapozzák a hitet. Ez föltételezi a *praeambula fidei* előzetes vizsgálatát, ami azt jelenti, hogy szemügyre kell venni azokat a természetes igazságokat, amelyeket a hit előzetesen feltételez. Másodszor pedig meg kell vizsgálni magának a hitnek a hihetőségét: a kinyilatkoztatás lehetőségét, a tanúk, az evangélisták, Szent Pál szavahihetőségét. Ezen a síkon merülhetnek fel nehézségek, ellenvetések, félreértések, amelyek párbeszédre szólítanak.

3. Akár a hihetőség motívumairól legyen szó, akár pedig a hit megértéséről, nem elégedhetünk meg a spontán, közvetlen reflexióval, noha a *sensus fidei* biztos irányjelző lehet a tudomány nevében felhozott bizonyos állításoknak a hittételekkel való összeegyeztethetősége vagy összeegyeztethetlensége vonatkozásában. Azonban a *sensus fidei* bár alkalmas ítéletalkotásra, de nem alkalmas érvelésre. Nem az a feladata.

Az Egyház Tanítóhivatalának a feladata, hogy őrködjön a *depositum fidei* (a hitletétemény) fölött. E feladat ellátásában a Tanítóhivatal – különféle szinteken – a Szentlélek munkatársa. De a Tanítóhivatal nyilvánítja ki a tudomány hittel kapcsolatban hozott állításainak elfogadhatóságát, vagy tarthatatlanságát.

A rendszeres, a szó klasszikus értelmében vett „tudományos” kifejtés a teológia sajátos feladata. A teológiának meghatározó szerepe van. A teológia – ezt most nem tárgyaljuk bővebben – humán tudomány, amely a hitből veszi alapelveit, és feladata, hogy az emberi értelem eszközeivel vizsgálódjon. Tudományos eszközökkel dolgozik, a fogalomnak a görögökre visszamenő hagyományos értelme szerint. Vizsgálja a hitletétemény tartalmát, melyet kifejt és kiemeli annak belső harmóniáját.

4. A filozófia tárgya a valóság, úgy ahogyan nekünk megmutatkozik, melynek megvizsgálja érthetőségét a természetes észre támaszkodva. Különbözik a teológiától: nem tartozik az alkotóelemeihez sem a hit, sem pedig a kinyilatkoztatás.

Isten egyként forrása a természetes emberi értelemnek és a kinyilatkoztatásnak. Nem lehet ellentmondás a hit tanítása – melyet a teológia kifejt – és a filozófiai igazságok között. Amennyiben összeegyeztethetlenség mutatkozik, akkor valamelyik oldalon tévedés van, és ez felhívás a filozófia számára, hogy vizsgálja felül érvelését.

Pontosítsuk ezt az állítást. Milyen viszony van a teológia és a filozófia között? Ez a viszony kettős. Egyrészt a teológia eszközként használja a filozófiát, másrészt azonban a filozófia nem szűkíti le magát a szolgáló (*ancilla*) szerepére. Saját autonómiája van. Ebből a szempontból ki kell mondanunk, hogy minden szembeállítás jogtalan a hit, vagyis a teológia és a filozófia között.

De vajon a teológia azzal, hogy felhasználja a filozófiát, nem silányítja-e el azt? Vannak, akik hajlanak erre a megállapításra. Ez az állásfoglalás nem helyes. Valójában a teológiában a filozófia meghatározott célt szolgál, amely nem kerülhet ellentétbe a filozófia saját céljával, de ebben nem merül ki a filozófia minden lehetősége. A filozófia bizonyos fejezetei kívül maradnak a teológia határain.

Másrészt viszont – amint látni fogjuk – vannak kérdések, amelyek nem közömbösek a hit számára, és a teológia nem tud rájuk választ adni. Ezek a kérdések a filozófia területére tartoznak.

5. Beszélünk kell a tudományról. A tudomány vagy a tudás (*éπιστήμη*) alatt a görögök az értelmi megismerés összességét értették. Más szóval a tudomány és a filozófia azonos tartalmú fogalom volt. Ezzel az értelmezéssel találkozunk Galileinél és Descartes-nál, akik új filozófiáról beszélnek.

De mi a tudományt a szó modern értelmében vesszük: a tudomány az a gondolatrendszer, amely lehetővé teszi a fizikai világ megismerését. Kettős alapja van: a *tapasztalat*, azaz az anyagi világ módszeres elemzése, és ennek a *matematikai megfogalmazás* (az anyagnak a kiterjedés által való kartéziánus megfogalmazása matematikai definíció). A tudomány el fog jutni a természet pontos ismeretére, annál is inkább, mert a kutatás szigorú módszerek szerint jár el, melyek szabályait Descartes fektette le.

A tudományos ismeretek előrehaladása megköveteli a kutatás egyre bonyolultabb rendszerének és fegyelmének a kidolgozását.

A *megtapasztalás* és a *matematikai megfogalmazás* kettős alapjához hozzá kell tennünk harmadikként a *hipotézist*. A hipotézis elővételezése egy később megfogalmazható elméletnek. A természet viselkedésének valamilyen értelmi jövőképe, amely utólagos igazolást kíván, vagy – Karl Popper álláspontja szerint – cáfolatot.

Amikor egy hipotézis eléri a hihetőség egy bizonyos fokát, mert jelentős tényezők sorozata támasztja alá a dolog valószínűségét, akkor teóriáról – elméletről – beszélünk.

Amikor tehát tudományos jellegű tételeket állítunk, vagyis olyanokat, amelyek rendelkeznek a „tudomány” tekintélyének garanciájával, akkor az a legfontosabb, hogy pontosítsuk, vajon ezek a tételek megerősített tényeken nyugszanak-e, bizonyításra váró hipotéziseken, vagy elméleteken. Maga a tudományos módszer kívánja meg ezeket a megkülönböztetéseket.

II.

6. A megismerés folyamatában később kerül sor a reflexióra. A tudományt előbb gyakorolták, mint ahogy kifejlődött az annak természetére és illetékességének határára vonatkozó ismeretelméleti reflexió.

Kezdjük néhány általános megfigyeléssel. Egyrészt van egy irányultság, amely minden tudományos gondolkodás egységesítésére törekszik. Ennek gyökere a matematikai megfogalmazás kiterjesztése és a módszer azonossága. Másrészt pedig minden tudomány a tárgyától függően nyeri el sajátos mivoltát. Így tehát beszélhetünk többes számban tudományokról, tudva azt, hogy mindegyik a fizikai-matematikai tudományt állította modellként maga elé, és vette kiindulási alapul.

Az is világos lesz, hogy a modern tudomány rendkívüli termékenysége és hatásossága nagyrészt azon a tényen alapul, hogy tudatosan le tudta határolni magát a valóság egy bizonyos megközelítési módjára és a problémák egy bizonyos fajtájára. Ez az oka annak, hogy bizonyos területeken meta-tudományról beszélünk, jelezve a tudományos kutatás során felmerülő problémákat, melyekkel kapcsolatban a tudomány elismeri a maga illetéktelenségét. Meg kell különböztetnünk a tudomány gyakorlatát és a tudomány ismeretelméleti tudatosságát.

Ezzel a megkülönböztetéssel három síkon találkozunk.

Az első a sajátos értelemben vett megismerés síkja, vagyis az ismeretelmélet, mint a filozófiának a megismeréssel foglalkozó ága: ez a tudományfilozófia.

A második sík magának a tudósnek az élménye. Ez egzisztenciális szint. Nem mondható el, hogy egy jó tudós ipso facto, a reflexió szintjén, ismeretelméleti szempontból is jó tanúságtevő.

A harmadik a kulturális szint. Ez arra a kérdésre felel, hogy valamely kultúra milyen értékeket ismer el tudományos ismeretként.

Számíthatunk rá, hogy ezen a síkon pontatlanságokkal és előítéletekkel fogunk találkozni.

7. Nagy jelentőségű, a kultúra területét is érintő kérdés a *tudományos gondolkodásmód* kérdése. Egy adott korban melyik az az eszme, amely tudományként jelenik meg ismerettartalmának és a társadalomban betöltött szerepének megbízhatósága és illetékessége révén. Az analízis ezen a téren szociológiai jellegű, amely a tudományos élet egészét illetve a „tudományos eszközökről” való nézeteket vizsgálja. De a szociológiai megállapításokon túl a témának filozófiai vonatkozásai is vannak. A szóban forgó problémára példa a tudomány (scientia) és a „szcientizmus” közötti különbség.

Például vegyük a következő tételt: „A tudományos fejlődés jólétet és boldogságot hoz az emberiség számára”. Ez olyan állítás, amely a szcientista ideológiához tartozik. Alapvetően filozófiai jellegű ugyan, de szorosan vett

értelemben ez az állítás nem tudományos. Ezt a lényeges megkülönböztetést sokan nem veszik figyelembe.

Itt szembesülünk a filozófiával. Itt a filozófia nem mint olyan szerepel, hanem az a formája, amely szorosan kapcsolódik a természettudományokhoz. A pozitívizmusra gondolok, amely egyben egy szellemi alapállás is. A pozitívizmus számos változást és átalakulást ért meg. Ma újra erősen átjárja az emberek gondolkodásmódját. Eredete visszanyúlik Baconre, Descartes-ra és a felvilágosodás gondolkodóira. Gondoljunk bizonyos jegyekre, melyeket Auguste Comte, a pozitívizmus első megfogalmazója rögzített.

8. Általános meggyőződés, hogy a történelem a haladás törvényének engedelmeskedik. Eszerint három szakaszra (korszakra) osztható, amely megfelel az ember gyermek-, serdülő- és felnőttkorának. Az első a teológia kora, a második a átmeneti kor, a metafizika életszakasza, az utolsó, mely megfelel a felnőttkorának, a pozitívizmus korszaka, amelyre a pozitív tudományok uralma jellemző. Ez a három korszak egymást követi, mellőzve a megelőzőt.

Látható, hogy e három korszak megkülönböztetése az alapvető kérdésközpont eredménye. A teológia és a metafizika hiábavaló *miért* kérdését a pozitív tudományok *hogyanja* helyettesíti, amire egyedül ezek a tudományok képesek kielégítő választ adni.

A pozitívizmusnak lehet egy többé vagy egy kevésbé radikális formája: az egyik visszautasítja a miért kérdését mint értelmetlenséget, a másik pedig nyitva hagyja a kérdést, mert felfogása alapvetően agnosztikus.

Más szóval, a tudományos megismerés elegendő önmagának azzal a következménnyel, hogy minden más gondolkodási formát elvet, mert egyik sem érdemli meg a tudás elnevezését a szó alapvető értelme szerint.

A dolgok ilyen értelmezése széles elterjedt.

Ebben a szemléletben a filozófia leszűkül a tudományok ismeretkritikájára és rendszerezésére.

9. A pozitívizmusban van egy másik állítás is, amelyet már a felvilágosodás előtt Descartes megfogalmazott: a tudománynak – sőt általában az emberi megismerésnek – gyakorlati célja van. Az elmélet a gyakorlat szolgálatában áll.

A kartézianus szemlélet szerint a tudás célja az ember boldogsága – földi boldogsága. A tudomány céljának ez a felfogása a felvilágosodás óta kötelezővé vált, lévén az benső szükségesség, mert magából a tudomány lényegéből ered. Ez nem lehet választás tárgya.

Tehát a tudomány nem a tiszta megismerés síkján bontakozik ki, hanem a technikában találja meg igazi értelmét.

A tudomány és a technika viszonya bonyolult és alapvető probléma.

Nem elég megállapítani, hogy a tudományos felfedezések a technikai haladás alapján állnak. De a tudományos kutatás maga is napról-napra egyre

bonyolultabb eszközöket kíván a technikától. Kölcsönös összefonódásról van szó.

Ezért sajátos erőfeszítésre van szükség ahhoz, hogy egyértelműen felismerjük a tudomány kognitív és kontemplatív igényét, melyet elnyeléssel fenyeget a technika.

Azonkívül, bizonyos eszközök ára súlyosan nyom a latban a kutatási téma megválasztásánál. Ezt a gazdasági szempontot nem lehet hallatlanba venni. Bizonyos projektek megvalósításával kapcsolatban fel kell tenni a kérdést, hogy az alapvető cél itt a tényleges megismerés-e vagy a valóság megközelítését lehetővé tevő technikai eszközök munkába állítására irányuló irdatlan erőfeszítés.

Végülis eljutottunk odáig, hogy szembenézzünk azzal a nagy jelentőségű filozófiai és emberi kérdéssel, hogy mi az alapvető célja a tudományos kutatásnak. Ez kulturális természetű probléma. Mi a végső célja az emberi életnek és ez igazolja-e a tudományos megismerést?

Némely filozófia azonnal kész a válasszal: gondoljunk a pragmatizmusra és általában a gyakorlati filozófiákra. Így az ember eljut az ortopraxis fogalmához, mint a gyakorlat önigazoló elvéhez. Végső soron az alapvető probléma az értelem és az igazság problémája.

10. Nem tekinthetünk el a problémánkat érintő kanti örökségtől és attól, hogy az tagadja a tiszta (teoretikus) értelem metafizikai illetékességét. A szigorúan vett tudományosság – az egyedül valódi tudományosság – szabályait a newtoni fizika szolgáltatja. Ami ezen a szférán kívül esik, az arra a területre tartozik, amit Kant hitnek nevez.

A kanti örökséggel kapcsolatban jellemző egy olyan modern gondolkodó állásfoglalása, mint Karl Jaspers. Ő átveszi Max Weber distinkcióját, aki különbséget tesz a megmagyarázni (*erklären*) és a megérteni (*verstehen*) igék között. Az *erklären* a tudományos megismerést jelenti. Ez mindenkire kötelező, egyetemes; egyedül ez meríti ki a tudomány, az *épistémé* fogalmát. A filozófia a tudás másik típusának felel meg. Olyan tudásnak, amelyben a filozófus személyesen elkötelezett és ez az elkötelezettség hozzátartozik tudása struktúrájához. Ezért a filozófia nem tarthat igényt arra a látható egyetemességre, amely a tudomány sajátja. Ami a kifejezetten metafizikai kérdéseket illeti, Jaspers határozottan agnosztikusnak vallja magát. Ez az álláspont elmélyültebb kritikai megfontolást érdemelne.

Hogy a pozitivizmusra és a kanti örökségre hivatkoztam, ez azért történt, mert példájuk bemutatja, milyen különböző magyarázatát adták a tudomány és a tudás fogalmának a filozófusok.

Mielőtt feltennénk a filozófia és a tudomány közötti viszony kérdését, előbb magán a filozófián belül kell megvizsgálunk egy kérdést.

Jellegzetes volta miatt idéztem Jasperst. Számára és sokak számára a filozófia nem tarthat igényt arra, hogy olyan, szigorú értelemben vett, általános

érvényű tudásnak tekintsék, mint a tudományt. Ezen állásfoglalás egyik motívuma a filozófiák pluralizmusának az elfogadása. Ebből következik a kérdés: a *tények* pluralizmusa áll-e fenn, vagy a *jogosultság* pluralizmusa?

Jaspers szemében a filozófiák pluralizmusa nem jelent másoktól való elzárkózást. Ő lenne a filozófia párbeszédese jellegének a meghirdetője. A filozofálás a nagy filozófusok társadalmában való életet jelenti, akik a filozófiában nem látnak mást, mint megközelítéseket, melyek a maguk módján nem ellentmondásosak.

Nehéz meglátni, hogyan egyeztethető össze ez az állásfoglalás azzal a lendülettel, amely a nagy filozófusokat az igazság keresésére serkenti.

A probléma tehát szembekerülhet önmagával.

11. Mivel meggondolásunk a tudomány és a hit vonatkozását tartja szem előtt, nem tekinthetünk el attól, hogy meg ne vizsgáljuk, mit állít ebben a kérdésben az Egyházi Tanítóhivatal.

Az Egyház elismeri a filozófia érvényességét, amely az értelem műve.

A filozófiai tételek nem kerülhetnek ellentmondásba valamely hitigazsággal, és még kevésbé a hitigazságok összességével. Ebben az értelemben a hitigazság külső kritérium, amely a filozófiai tézis helyességének megítélését teszi lehetővé.

A filozófiák nem konvergensek. Álláspontjuk lehet egymásnak ellentmondó. Léteznek filozófiai tévedések, melyeket filozófiai úton kell megcáfolni. A hit külső kritériuma segítheti a hívő filozófust a helyes különbség-tételben. Így tehát a hitnek ítéletalkotó szerepe van: rámutat valamely filozófiai állítás és a kinyilatkoztatott igazság összeegyeztethetőségére vagy össze-egyeztethetlenségére.

A hit elvárásokat támaszt a filozófiával szemben. Három ilyen elvárásra mutat rá, amelyet a *Fides et ratio* jelölt meg: az első a filozófia bölcséleti jellege, amely a teljesség átölelésére törekszik, a második elvárás, hogy elismerje az értelem képességét az igazság megismerésére, s végül a filozófia metafizikai természete, amely meghaladja a fenomenizmus minden fajtáját. Ez a harmadik elvárás szöges ellentétben áll a pozitívizmussal.

A filozófus nem állhat meg a külső kritériumoknál. Megkérdendő: honnan ered a filozófiai pluralizmus? Ennek egyik oka magában a filozófiában rejlő nehézség. Ez a nehézség a filozófia tárgya, vagyis a lét mélységének és terjedelmének tudható be, miközben a résztudományok a valóság meghatározott szeleteire korlátozódnak. Az a filozófia, mely számot vet ezzel a nehézséggel, kritikával él saját magával szemben. Tudatában van bizonytalanságainak, megközelítő állításainak és tévedéseinek. De az, hogy tudatában van működésének korlátaival, nem elégséges ok arra, hogy lemondjon alaptermészetéről, mellyel együtt jár a hiteles tudás, az *épistémé*.

Megelégszem eme néhány futó megjegyzéssel egy olyan témáról, amely önmagában is hosszas kifejtést kívánna.

III.

12. Most már mondhatunk néhány dolgot fejtegetéseink lényegi mondanivalójáról, nevezetesen a filozófia közvetítő szerepéről a természettudomány és a hit között.

A természettudomány az anyagvilággal foglalkozik, érzékelhető és mérhető tárgyakkal. Maga az érzékelés különböző eszközökkel kitágítható. A természettudomány először a jelenséggel találkozik, mely megmutatkozik az érzékelő ismeretnek, vagyis egynemű vele. A természettudomány a dolgokban, vagyis a vizsgált tárgyokban az állandó elemeket (a törvényszerűt) keresi, melyeket képes matematikai formába önteni. Ezért nem helytálló a szenzualista filozófia felfogása: a megismerés nem szűkíthető le az érzékelő megismerésre. A tudomány feltételezi az értelem elvonatkoztató munkáját, de olyan elvonatkoztatásról van szó, amely jelenségek megfigyelésére vonatkozik.

Ezek a jelenségek nem beszélnek közvetlenül és önmaguktól az alapjaikról (a miértről). Sőt mi több, a pozitív tudományok módszerbeli okokból kizárják az alapjaik keresését. A kérdések bizonyos típusának ez a korlátozása tette lehetővé a termékenységüket. De valaminek a módszertani okokból való kizárása nem jelenti egy dimenzió realitásának a tagadását.

Kétségtelen, hogy léteznek *apriori* redukcionista filozófiák. Így a materializmus számára az anyagon kívül más nem létezik, a fenomenológia szerint csak a jelenség létezik; a metafizikai agnoszticizmus szerint az alapokról semmit sem tudhatunk, kizárólag a jelenségek ismerhetők meg.

Így hát meg kell vizsgálnunk magát a jelenséget (fenomént). Ez a létezés horizontjától kiindulva nyer értelmet. Nem ok nélkül emeli ki a *Fides et ratio* a lét filozófiájának fontosságát.

A filozófia az értelem műve. Az értelem mélyén születő, a dolgok értelmére vonatkozó kérdésekre válaszol. A felelet ezekre a kérdésekre előfeltételezi a természettudomány munkáját. Célszerű lenne megvizsgálni a megismerés, a tudás analóg, azaz nem univok (azonos jelentésű) szerkezetét is. Ez is lényeges pont.

Elégséges erre a néhány témára való utalás ahhoz, hogy belássuk, mennyire szükséges a filozófiai megfontolás a hit és a tudomány közötti párbeszédhez.

13. Végezetül meg szeretnék állni a bioetika példájánál. A génekkel és az emberi embrióval való kísérletezés és manipuláció lehetőségei spontán felvetik a kérdést: erkölcsileg megengedettek-e ezek a módszerek?

Ez az etikai megfontolás elvezet a tapasztalati tudomány erkölcsi vonatkozásainak a kérdéséhez.

De ahhoz, hogy megfelelő módon lehessen felelni, előbb egy megelőző antropológiai kérdésre kell válaszolni: mi az emberi embrió?

A kísérletezés fenomenológiai síkján biológiai anyaggal van dolgunk, éppen úgy, mint az állatok vagy más élőlények esetében. Ezen a szinten az emberi lélek spiritualitása nem érzékelhető és nem is lehetséges. Ez a nem-észlelés a természettudományok tapasztalati megközelítésének természetéből következik, mert a spirituális dimenzió kívül esik a kutatási területükön. Ebből a szemszögből tekintve a különbség az ember és a felsőbbrendű emlősök között minimális és nem elégséges ahhoz, hogy megnyilvánuljon egy új, a biológiára vissza nem vezethető, kifejezetten szellemi dimenzió.

A maga részéről a hit (és vele együtt a teológia) egyértelműen állítja az emberben lévő spirituális princípiumot: ez az igazság része a kinyilatkoztatásnak.

Látjuk tehát, hogy mennyire szükséges egy racionális közvetítés a tudomány adatai és a hit igazságai között. Ez a filozófiának mint racionális tudásnak a dolga. Szögezzük le, hogy egyedül a realista filozófia képes ezt a feladatot megfelelő módon ellátni.

Valójában, a valóság átfogó szemléletéből kiindulva, csak a filozófia képes a maga sajátos módszerével nyilvánvalóvá tenni a szellemi léleknek, mint az ember lényegi összetevőjének a természetét. Innen alapozza meg a filozófia minden emberi személy egyedüli értékét.

Az emberi embrió természetének kérdése jogi-politikai kérdés lett. De alapjában véve ez filozófiai kérdés. A természetfilozófia és a metafizika feladata, hogy tárgyalja az emberi lelket, amennyiben emberi és az emberi nemhez tartozóknak, vagyis a személyeknek a természetét.

Megfontolásaink folyamán végig ez a megközelítési mód nyilvánult meg. De kultúránk világában ez a megközelítés akadályba ütközik, abba az elvi, elszánt és gyakorlati agnoszticizmusba, mintha magától értetődő tény lenne, hogy az emberi embrió természetének kérdésére nincs felelet, ennek következtében teret hagy a nézetek pluralizmusának és a választás lehetőségének. Ebből a szempontból például születhetnek megalapozatlan elgondolások, tekintet nélkül az embriót megelőző állapotra. Ebben a kérdésben ismét a pozitivizmus befolyásával találkozunk.

Ha el akarjuk kerülni a fideista magatartást, amely tönkreteszi a hitet, akkor nem hagyhatjuk figyelmen kívül az Egyházi Tanítóhivatal megnyilatkozásait: A filozófia közvetítő szerepe nélkülözhetetlen.

Pierre-Marie Emonet O.P.

ISTEN A DOLGOK TÜKRÉBEN*
Teológia egyszerű szavakkal

IV fejezet

A természet dolgainak létében megnyilvánuló
harmadik szegénységről

„Istenem, mi egyebet tenne
ez a sok szegény dolog,
melynek természete, hogy
születik és meghal,
minthogy a Te létedről
tanúskodik mindenütt.”

(Paul Claudel)

„Mindez a szegény dolog!” Láthatóan megragadta a költő tekintetét a dolgokban a lét szegénysége. Ezt a szegénységet abban a tényben fedezi föl, hogy a dolgok elkezdnek és megszűnnek lenni. Nos, meg kell jegyeznünk, hogy ez ugyanaz az érv, amelyet Aquinoi Szent Tamás felhoz, amikor megnyitja előttünk azt a harmadik utat, amelyen az értelem egészen Istenig emelkedhet. Azt írja: „a dolgok között találunk olyanokat, amelyek képesek lenni és képesek nem lenni: melyek keletkeznek és elpusztulnak, képesek létezni és képesek nem létezni” (18).

A két előző fejezetben a dolgok szegénysége, amiről beszéltünk, a lényegük szegénysége volt. Létre kellett „jönniük”. Meg kellett alkotni magukat fejlődésük egyes szakaszaiban, amikor a virág és a gyümölcs felé haladtak. A virágot egy folyamatos mozgás teljesíti ki. Ez azonban átmenet a lehetséges létből a tényleges létbe. Olvassuk el a Fizika harmadik könyvében azt a részt, ahol Arisztotelész keresi, hogyan nevezze a képességi létet. Három igére van szüksége: „Ez – mondja – egy létezéshez közeli valóság; valóság, amely tart a létezés felé; amely vágyik létezni” (19). Ha jól megfigyeli az ember, ez a három ige valójában nélkülözést, hiányt, szükségletet jelöl. Ennek a világnak a szubsztanciáiban fejlődésük folyamán bizonyos „szegénységet” hagy megjelenni a lét. S ez a minden lényeg által kinyilvánított „hiány” az oka annak, hogy a

* Előzmény: FOLIA SELECTA 31. 2004. december, 3-8.p.

formálódó dolgok megkövetelik annak a Létnek a közreműködését, amelyben árnyéka sincs a hiánynak: megkövetelik a tiszta Ténylegesség segítségét.

De amiről Szent Tamás és Paul Claudel beszél, az többé nem a lényegre vonatkozik, hanem a létezésre. Azonban ahhoz, hogy megértsük ezt a szegénységet és azt is, hogy Isten miként van jelen a dolgokban, előre kell bocsátanunk, hogy a „létezés” többé már nem egy banális tény: „Lényeges látni, mondja Maritain, hogy a létezés nem egy egyszerű tapasztalati tény, hanem a szellem számára adott őseredeti ajándék” (20). Hogyan lehetséges az, hogy időnk nagy részében mintegy vakok vagyunk az előtt, ami pedig a legfontosabb a dolgokban?

Amint azt az első fejezetben kifejtettük, a létet, amely kutatásunk egyetlen tárgya, két alapaktus képezi, s az összes többit ezek hordozzák. Legelőször a lényeg tűnik elénk, vagyis az az aktus, ami által egy dolog *azzá* válik, ami! A lényeg az az aktus, ami által a mag margarétává lesz, egy madártojás cinegévé válik. Így az értelem mindenek előtt a lényeg iránt érdeklődik: „Az értelem a lényeg illatát szívja magába”, mondja Claudel (21). De miben áll a létvalóság másik része, miben áll a *létezés*? A létezés is egy aktus, amely azonban nem a lényeg velejárója. A lényeg, amely képes arra, hogy *azzá formálja magát, ami*, teljesen tehetetlen marad a *létrejövés* tekintetében. Egy rózsza elláthatja magát gyökerekkel, törzssel, szirmokkal, de a létezés tekintetében erőtlenségre. Ha a létezés benne lenne lényegének a programjában, nem kellene várnia a megjelenésre. A rózsza tegnap született és holnap megszűnik lenni. A lényegnek a létezés megőrzésére sincs ereje. Aggodalommal kérdi hát a költő:

„Ó rózsza!
Lám, beszívjuk isteneket
éltető illatodat.
Csak ehhez a kicsi múlandó
szívhez érünk, mely ujjainkkal érintve
elhullatja szirmait és elfogy?” (22)

Létezésüket tekintve, a dolgok létének szegénységét egy szóval illetjük: *esetlegesnek* (contingens) mondjuk őket. Azok pedig, akik megkapták, hogy eleven fogalmuk legyen világunk dolgainak esetlegességéről, szükségesnek tartják, hogy kutassák e világon túl ezen dolgok létezésének a forrását. Ugyanis föl kell ismernünk e világ dolgain túl egy másik Létet, tudniillik az önmagától fönnálló Létet. A létezés az az erő, amely kiszakítja a dolgokat a semmiből. Minthogy tegnap egyáltalán nem léteztek, és holnap nem lesznek, a létezés által

jönnek elő a semmiből. De amikor előjönnek, együtt jár velük, hogy egy előbbi nem-létből származnak. S a nem-lét lesz utánuk is. Végző analízisben szükséges, hogy a nemlét-nélküli-Lét húzza ki őket a nemlétből és tartsa őket a nemlét fölött. Előfordul, hogy ez az igazság ahelyett, hogy – amint a mi esetünkben történt – értelmi okoskodás eredményeként érne el a szellem, hirtelen, egy intuitív meglátásban tárul föl. Raissa Mariatoin elmeséli, hogy egyik utazása alkalmával hogyan érezte meg ennek a *Másik Létnek* a jelenlétét.

„Csak néztem, semmiféle meghatározott dologra nem gondoltam. Hirtelen mély változás ment végbe bennem, mintha a külső észlelésről egy teljesen belső észlelésre tértem volna át. Az elszuhanó fák hirtelen önmaguknál nagyobbak lettek. Mélységben csodálatos kiterjedésűekké nőttek. Mintha az egész erdő egy Másikról beszélt volna, a szimbólumok erdejévé vált, és úgy tűnt, az volt egyetlen hivatása, hogy a Teremtőre *mutasson*” (23).

Foglaljuk össze: a két első érv, mely a lét, mint lényeg megvalósulásán nyugszik, ezt mondatja velünk: minden dolog, létrejöttében és sajátos tevékenységében föltételezi Isten *betakaró* Jelenlétét, elevenítve és segítve őket, hogy eljussanak végső teljességükre. A harmadik út érve a lét esetlegességén alapszik, ezen az újabb szegénységen, a totális szegénységen. S itt az értelem számára feltétlenül szükség van Isten *átható* Jelenlétére. De miért mondunk *átható Jelenlétet*? Mert minden tökéletesség közül a létezés a legbensőségesebb és a legmélyebb a dolgokban. És minthogy Isten egyedüli forrása a létezésnek, s azt Ő adja szünet nélkül, jelen van a dolgok legbensejében. Mindegyikükben jelen kell lennie. Idejük egyetlen pillanatában sem tudnának létezését adni maguknak a dolgok, nem tudnák megadni maguknak ezt az egészen első, alapvető tökéletességet. E világ összes létezőjének szívével Isten közli megszakítás nélkül – születésüktől halálukig – ezt az aktust és őrzi is meg bennük. Hallgassuk a metafizikus imáját:

„Te, aki a tökéletes Lét vagy, nem akadályoztad meg,
 hogy én tökéletesen ne legyek!
 Látod ezt az embert, aki én vagyok, és ezt az életet,
 melyet Benned kapok,
 Ó Istenem, létem a tiéd felé sóhajt! ...
 Jól látom a nemlét módjait,
 de a létnek csak egyetlen módja van,
 a Benned létezés, aki Önmagad vagy!” (24)

A Létet csak Benned kaphatom!

V.

A természet dolgaiban megnyilvánuló
negyedik szegénységről

„Az értelem összehasonlítja a dolgokat, mert egy isteni, belső, érinthetetlen ponton egyensúlyoz. Erre a végtelenül egyszerű pontra, mint egy láthatatlan rubin kristályra helyezi a világegyetemet.”

(Dom Vermeil)

A negyedik út, amelyet az értelem olykor megtesz, hogy Istenhez emelkedjen, bizonyos hasonlóságot mutat az elsővel. Az első úton, amint azt kimutattuk, az értelem valamely test keletkezésének a mozgásával foglalkozik: a virággá kiteljesedő mag mozgásával. A lét, hogy befussa ezt az utat, „a kevesebbről a többre”, „a kevesebb létből a több létbe” megy át. Arra a következtetésre kellett jutnunk, hogy ehhez szükséges egy felsőbbrendű forrás hozzájárulása, az Aktus-teljességben fönnálló Lény létezése, akiben megtaláljuk az ilyen átmenetek okát. Ezt az első mozgatót mi nem látjuk. Mégis szükségszerű a jelenléte. Javasolhatunk egy példát: „Tételezzük föl, hogy kiáll a falból egy cső, s ebben az üvegcsőben látok egy liter vizet; azután látom emelkedni a víz szintjét a csőben: két liter, három liter. Azt fogom mondani: van valaki a fal mögött, aki vizet önt a csőbe, s így növeli a víz szintjét.”. Azt fogják nekem mondani: „Nincs joga ezt állítani, ön nem lát senkit”. Végülis nem látok senkit testi szememmel, de látok az értelem szemével: „A több nem eredhet a kevesebből.” Létezik tehát egy forrás, amely megemeli a lét szintjét (25).

Látjuk, nagy titok rejlik a dolgok érzékelhető megjelenései mögött!

Ezen a negyedik úton, melyet most követünk, újra találkozunk a *kevesebb* és a *több* határozószavakkal. Itt azonban arra szolgálnak, hogy más viszonyokról adjanak hírt, azokról a viszonyokról, melyek statikus síkon jelennek meg. Íme, hogyan kezdte Szent Tamás ennek az útnak az ismertetését: „Az ember a dolgokban több és kevesebb jót, több és kevesebb igazat, több és kevesebb nemeset fedez föl” (26). Senki sem fogja tagadni, hogy hétköznapi társalgásunk televan ilyen összehasonlításokkal. Ezekben a kifejezésekben, amelyekben mások csak hétköznapi banalitásokat látnak, a filozófus egy bennfoglaltan fölismert tökéletes Lény bizonyágát észleli.

Elsőként Platón vette észre, hogy egy Abszolútum rejtőzik s fedi föl magát egyben az ilyen megfogalmazásokban. Az ilyen kifejezésekkel kapcsolatban, mint *szébb, kevésbé szép*, jutott el a részesedés (participatio) filozófiájához. Először az érintette őt mélyen, hogy milyen egyetemesen jelenik meg mondatainkban a szép jelző. Ezt használjuk a testek világában, az erkölcsi cselekedetekkel kapcsolatban s a tudományok területén is. Az értelem tehát fölfedezi a szépség óceánját, és ugyanakkor éppen a több és a kevesebb észlelése által tárul fel előtte a szépség megvalósulásának végtelen sok fokozata.

Nosza, lépünk tovább! A szépség tökéletességének ez a számos fokozata úgy ajánlkozik az értelem számára, mint a felemelkedést szolgáló létra fokai. Ez a tökéletesség, melyet semmiféle kategória nem zár magába, hasonlít Chagall angyalaihoz, akik végtelen könnyedséggel szállnak föl és alá Jákob létráján! Ezt kell megállapítanunk a többi tökéletességről is, melyekben hasonló erő lakozik: az igazságról, a jóságról, az egységről. Amint a lét és a szép, úgy az igaz, a jó, az egy is a legkülönbözőbbképpen valósulhat meg: testekben, lelkekben, szellemekben. Ettől kezdve semmi sem akadályozhatja meg őket abban, hogy valahol másutt, mint a sokféleségnek és változatosságának ebben a világában, létezzen teljes és abszolút megvalósulásuk valamilyen transzcendentális lényben. De ahhoz, hogy egy ilyen intuíció végkövetkeztetéssé váljon, erősen kell érezni, hogy itt lent ezeknek a tökéletességeknek a megvalósulásai *valóban* lehatároltak, töredékesek. A szépséggel kapcsolatban éppen Platón jegyezte meg:

„A dolgok szépek ma, és holnap már nem;
szépek ebből a szempontból, de nem szépek a másiktól;
szépek itt, rútak amott. A mi tapasztalati világunkban
ők a szépségnek csak egy darabkáját mutatják
meg nekünk. Ezért azt kell mondanunk, hogy ez csak
részesedett tökéletesség.” (27).

Akár Szent Tamás, aki ebben a pontban osztozik Platón látomásában, sőt meg is toldja azt, mondván, hogy mivel részesedettek, ezért *okozottak*. Ha fölismerjük bennük részesedett voltukat, akkor azt állítjuk, hogy nem maguk által fordulnak itt elő, hanem valaki Más által okozottan (28).

A szépségnek, ugyanúgy, mint az igazságnak, a jóságnak, az egységnek, ezt a tökéletességét Szent Tamás „a léttől elválaszthatatlannak” (29) nevezi. Amint a lét, úgy ezek is transzcendentálisak. Ezzel azt akarjuk mondani, hogy

ezek átlépik a lét minden kategóriáját és a végtelenbe tartanak. Következésképpen itt lent csak töredékeikkel és változataikkal találkozhatunk. Mint egy ezer darabra törött tükör, mely mégis tükrözi az eget. És az értelem az ezernyi megvalósulás között fölfedezi a többnek és a kevesebbnek a fokozatait, az *igazabbat* és a *kevésbé igazat*, a *szebbet* és a *kevésbé szépet*.

De hogyan lehet bevezetni az értelmet az összehasonlításoknak ebbe a világába? Bizonyára rendelkeznie kell már egy olyan kritériummal, amelynek segítségével megméri a dolgokban a részesedés fokát. Ezek a fokozatok egy fix és titkos ponthoz, egy abszolút központhoz viszonyítva állhatnak fönn. Több és kevesebb tökéletességről beszélni, amikor a tökéletesség nincs lehatárolva semmiféle kategóriára, föltételezi egy transzcendens valóság belső vízióját. Kell, hogy az értelemnek már előre legyen valamiféle biztonsága arról, hogy a végesen túl, e világ határain kívül van egy transzcendens Létező, akiben ezek a tökéletességek tiszta állapotban találhatók meg.

A metafizikus feladata – s ez a nagysága -, hogy a világ dolgait szemlélve összegyűjtse azokat a jeleket, amelyek arról tanúskodnak, hogy a létnek, az egységnek, az igazságnak, a jóságnak, a szépségnek nem itt lent van az igazi hazája. Ezek itt mintegy száműzetésben vannak. Ahhoz, hogy itt lehessenek, föl kell öltetniük *a szegények daróc ruháját, az anyagot*. De közben képtelenek teljes egészében elrejtteni eredendő nemességüket. Nem rejthetik el előlünk azt, hogy az Égből hulltak alá. A metafizikus összegyűjti a tökéletességeket. Látja, hogy ezek a dolgokban csak részletekben vannak meg, s így nem maga-maguk által, hanem *létrehozottan*. Látja, hogy egy Másik Lénytől szálltak alá, akiben ők a maguk teljességében megvalósultak. Ezért a metafizika, amint Szent Ágostonnál is, dicsőítésbe torkollik:

„Uram, Te teremtetted ezeket a lényeket. Te, aki szép vagy, mert ezek szépek ..., Te, aki jó vagy, mert ők jók; Te, aki vagy, mert mindezek *vannak*. De ők nem olyan tökéletesen szépek, nem olyan jók, nem léteznek olyan tökéletesen, mint ahogyan Te, az ő Teremtőjük. Sőt veled összehasonlítva nincs bennük szépség, nincs bennük jóság, sem pedig létezés” (30).

Igen, mind szegények, sőt nagyon szegények!

JEGYZETEK

18. S. Th. I. q. 2, a. 3.
19. *Fizika*. I, 192 a 5-20.
20. *Court traité de l'Existence et de l'Existant*, Paris, Hartman, 1947, p.42.
21. *2e Ode*, La Pléiade, 1962, p.239.
22. *La Cantate à trois voix*, La Pléiade, 1962, p.334.
23. Raissa Maritain: Nagy barátságok. Szent István Társulat, Budapest, 1986, p.94.
24. Paul Claudel, *2e Ode*, La Pléiade, 1962, p.238-239.
25. Card. Ch. Journet, *Entretiens sur le Mystère chrétien*, c. I. p.134.
26. S. Th. I. q. 2 a. 3, Negyedik út
27. *A lakoma*. 211 a,b. Európa Könyvkiadó, Bp. 1984. p.1001.
28. V.ö.: S. Th. I. q. 2. a.3, Negyedik. út, c.
29. *Scriptum super Libros Sententiarum*. D. VIII. q. 1. a. 3.
30. *Vallomások*. XI. könyv, IV. fejezet

KIMUTATÁS A BM KÖZPONTI IRATTÁRÁBAN TÁROLT ANYAGOKRÓL

Anyagok megnevezése	Évkör	Mennyiség
Elnöki Főosztály ügyiratai (A BM működésével, szervezeti változásokkal, kinevezésekkel, valamint a közállapotokkal kapcsolatos anyagok)	1945-1950	69 doboz
Elnöki Főosztály (személyzeti anyagok)	1945-1953	140 doboz
Miniszeri Titkárság iratai	1957-1988	500 doboz
Belügyminiszter I. helyettese és titkárságának vegyes anyaga	1956-1958	5 doboz
Miniszterhelyettesi titkárságok iratai (rendőrség, belső karhatalom, légoltalom, tűzoltóság, büntetés-végrehajtás, kormányőrség)	1956-1970	87 doboz
BM kollégiumi ülése, főkapitányi értekezletek anyagai	1953-1982 1960-1982	68 dosszié 45 dosszié
Minisztertanács Tanácsai Hivatal iratanyagai	1957-1986	2632 dosszié 98 segédlet
BM „M” és Szervezési Csoportfőnökség iratai	1952-1971	82 doboz
Szervezési osztály anyagai	1953-1956	19 csomag
Légoltalmi Rendfenntartó Szolgálat	1951-1958	2 doboz
BM Oktatási és Közművelődési Csoportfőnökség iratai	1986-1990	28 doboz
Szabadkőműves Páholy anyagok	1945-1950	8 doboz
Egyesületi anyagok (társadalmi, sport, kulturális, ifjúsági, érdekképviselői, vallási stb.)	1945-1951	363 doboz
Csendőr Igazoló Bizottság anyagai, volt csendőrök iratai	1945-1948	63 doboz
Internálási és TOLONC ügyiratok	1944-1945	130 doboz
BRFK internálási iratok	1945-1953	918 dosszié
ORFK internálási iratok	1946-1953	150 dosszié
Rendőrhatalom felügyelet iratai	1952	3 doboz
Fegyelmi ügyek (budapesti és vidéki rendőrök fegyelmi vizsgálatai)	1952-1961	38 doboz
BM Személyzeti Osztály (vidéki főkapitányságok személyzeti anyagai)	1945-1951	1014 doboz és 60 dosszié
BM IV. (Közrendészeti) Főosztály és a hozzá tartozó szervek iratai (politikai nevelő, szolgálati és szervezési, személyzeti, rendőrhatalom, kiképzési, személyi és társadalmi tulajdon védelmi, közlekedésrendészeti, anyagi- és pénzügyi osztályok)	1945-1957	55 doboz

BM Közrendvédelmi és Őrszolgálati Osztály anyagai (közrendvédelem, ipari őrség, stb.)	1950-1957	12 doboz
BM ORFK társadalmi és személyi tulajdonvédelmi, igazgatásrendészeti szerveinek iratai	1951-1961	23 doboz
BM I. Főcsoportfőnökség (Ellenőrzési Osztály) iratai	1965-1984	25 doboz 52 csomag
BM Műszaki Fejlesztési Felügyelet	1974-1982	28 doboz
BM Építési Osztály iratai	1949-1961	522 csomag
BM Anyagi Technikai Főosztály Terv- és Pénzügyi Alosztály iratai	1956-1961	306 csomag
BM Külügyi Osztály anyagai	1951-1954	13 csomag
BM „Nemzetközi Kapcsolatok Osztály” megőrzésre átadott iratai	1965-1988	290 dosszié
BM Adatfeldolgozó és Tájékoztatási Csoportfőnökség átadott iratai	1964-1978 1953-1970	157 doboz
Szolgálati és minősítési táblázatok	1945 előtti	11 doboz
Népszámlálások anyagai	1960, 1970, 1980	652 dosszié + 23 csomag
BM ORFK Személyzeti Osztály létszám kimutatások, stb.	1945-1963	4 doboz
BM ORFK központi ügyeleti jelentései	1956. dec.	2 doboz
Vegyes anyagok (ÁVH hangulatjelentések, megyei rendőrőkapitányságok névsorai, priorálások, stb.)	1948-1950	10 doboz
BRFK Igazgatásrendészet eljárásai (rendőrhatósági felügyelet, kitiltás, stb.)	1950-1953	160 dosszié
ÁVH számfejtő kartonok	1949-1956	8 csomag
BM Gépjármű Osztály iratai	1951-1956	43 csomag
BM Fegyver Osztály anyagai	1951-1956	43 csomag
BM Ruházati Osztály iratai	1956-1961	26 csomag
BM Élelmezési Osztály iratai	1951-1956	143 csomag
MSZMP BM Intéző Bizottság (a felszámolás során keletkezett jegyzőkönyvek)	1990	2 doboz
Internálási és kitelepítési anyagok	1945-1953 1957-1960	854 doboz
Feldolgozatlan, rendezetlen anyagok	1945-1968	7 f.méter
Internálási iratok, rendőri felügyelet dokumentumai	1945-1949	kb. 400 f.méter

Mindez összesen kb. másfélezer folyóméter irattári anyag.

A Belügyminisztérium Történeli Irattárában kezelt dokumentumok (például vizsgálati jegyzőkönyvek, objektum-dossziék, ügynöki jelentések, más nyomozati anyagok az Államvédelmi Hatóság és jogutódjai, legutolsósorban a III/III boszorkánykonyhájából) ennek többszörösét teszik ki.

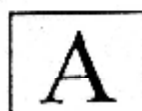
Ez utóbbiról azonban majd egy későbbi levelemben számolok be neked, *kedves barátom*.

Sorszám:
(Nyilvántartó szerv tölti ki!)

Szigorúan titkos!
B-dosszié szám:
Fedőneve:

.....
(Adatlapot kiállító szerv)

A D A T L A P
az állambiztonsági szervek hálózatáról

A HÁLÓZATI SZEMÉLY:

Neme: férfi (1), nő (2), születési éve: (3)

Állampolgársága: jelenlegi: (4)

eredeti: (5)

(6)

Nemzetisége:

MSZMP-tag (7), KISZ-tag (8)

Iskolai végzettsége: egyetem (9), főiskola (10), középiskola, érettségi (11), ált.isk. (12)

Tudományos fokozata: akadémikus (13), egyetemi tanár (14), a tudományok doktora (15), kandidátusa (16)

Tudományág: technikai (17), fizika (18), kémia (19), matematika (20), orvosi (21), biológia (22), művészeti (23), jogi (24), filozófiai (25), közgazdasági (26), történelem (27), egyéb (28)

Foglalkozása, képzettsége: a)..... b)..... (29)

Beosztása: felsőszintű vezető (30), középszintű vezető (31), alsószintű vezető (32), önálló beosztott (33), nem önálló beosztott (34)

Munkahelye: (35)

Nyelvtudása: angol (36), német (37), francia (38), olasz (39), spanyol (40), arab (41)

hindi (42), japán (43), egyéb európai: (44), egyéb keleti: (45)

Nyelvtudás foka: gyengén (46), jól (47), perfekt (48)

Családi állapota: nem házas (49), házas (50), elvált (51)

Lakhelye: Budapesten:kerület (52)

Vidéken:helység (53)

A BESZERVEZÉS:

Éve:(1), a végrehajtó szerv:(2)

Minősítése: titkos munkatárs (3), titkos megbízott (4), ügynök (5)

Alapja: hazafias (eszmei, politikai) (6), terhelő-kompromittáló (7), anyagi érdekeltség (8), személyi és egyéb érdekeltség (9), az alapok kombinációja (10)

Módszere: gyors (11), fokozatos (12)

Megváltozott a beszerzés alapja: a hálózat minősítése..... funkciója....

A beszerzés célja volt: titkos információ szerzése, felderítése (13), operatív kombinációk végrehajtása (14), ellenséges tevékenységet folytató személy felismerése, felkutatása (15), fogdai felderítés, börtönelhárítás (16), preventív védelem (17), operatív ellenőrzés (18), a hálózati munka egyes részfeladatainak teljesítése (19), rezidensi teendők (20), „T”-lakás tulajdonos (21), levéllenőrzés (22), operatív technikai speciális feladat (23), egyéb operatív megbízatás (24)

Az együttműködést: szívesen vállalta (25), ingadozva, hosszas meggyőzés után (26)

Feltételei voltak: ne kapjon fedőnevet (27), írásos jelentést nem ad (28), bizonyos személyek, csoportok, országok ellen nem dolgozik (29), nem találkozik konspirált (30), nyilvános helyen (31)

C A JELENLEGI FOGLALKOZTATÁS TERÜLETEI: 1.
 (A megfelelő választ a felsoroltak közül kell kiválasztani és a I. utáni helyre kell a válasz mögött álló sorszámot beírni.)

A JELENLEGI FOGLALKOZTATÁSTÓL FÜGGETLENÜL FELHASZNÁLHATÓ (ALKALMAS) : II (A megfelelő választ alá kell húzni.)

Beépülésre: hazai bázison kémügyekbe (1), ellenséges szervezetekbe (2), ellenséges személyek mellé (3), külföldön ellenséges hírszerző, propaganda, emigráns szervbe (4), hírszerzők, ügynökök ellenőrzésére (5), játszmás ügyek kezdeményezésére, bevonására (6), határon túli operatív akciókra (7), telepítésre hosszabb (8), rövidebb távon (9), összeköttetési, futár (10), beszerzési (11), tanulmányozási feladatokra (12) beutazó külföldiek (13), diplomaták, külképviseleti beosztottak ellenőrzésére (14), bejátszásra külképviseleti szervek vonalán (15), bomlasztás, fellazítás kivédésére szervezett akciókra (16), az ellenséges tevékenység, szervezetek leleplezésére, bomlasztására (17), katonai, hadiipari, fontos állami objektumok védelmére (18), népgazdaság-védelem vonalán (gazdaságszervezés, tudomány, technika, nemzetközi együttműködés, stb) (19), külkereskedelem (20), közlekedés, hírközlés területein (21), államtitok-védelemre (22), cionista (23), egyéb egyházi, klerikális vonalakon (24), kiutazó magyarok ellenőrzésére, biztosítására (25), kompromittálási akciókra: erkölcsi (26), valutaúzerkedés és más bűncselekmények terén (27), az ellenség dezinformálására (28), ifjúságvédelmi vonal (29), figyelő dossziésok ellenőrzése (30), volt politikai elítéltek (31), a kulturális és tudományos területen elhelyezkedő ellenséges tevékenységet kifejtők ellenőrzése (32), egyéb: (33)

D KAPCSOLATOK, UTAZÁS:

Külföldön kapcsolatokkal rendelkezik: ellenséges hírszerző szervek beosztottaival, ügynökeivel (1), ellenséges szervezetek, intézmények, emigráns szervezetek munkatársaival (2), egyéb gyanús, ellenséges elemekkel (3), olyan kapcsolatokkal, akik révén a felsorolt ellenséges szervekkel, személyekkel kapcsolatba kerülhet (4)

Melyik országban? a)
 b).....(5)

A kapcsolat aktív (6), aktivizálható (7).

Vannak-e külföldön rokonai? Aktív (8), aktivizálható a kapcsolat (9).

Melyik országban? a)
 b).....(5)

Belföldön kapcsolatokkal rendelkezik: szovjet (10), magyar katonai személyekkel (hozzátartozók és polgári alkalmazottak is) (11), jelentős politikai, társadalmi (12), tudományos (13), kulturális személyiségekkel (14), belügyi dolgozókkal (15), ellenőrzés alatt álló külképviseleti szervek alkalmazottaival (16), kémkedéssel (17), egyéb ellenséges tevékenységgel gyanúsított (18), ilyen tevékenységért már elítélt személyekkel (19), olyan kapcsolatokkal, akik révén külföldi ellenséges szervbe, személy mellé lehet bevezetni (20)

Nyugaton járt: hivatalosan (21), turistaként (22), látogatóban (23), illegálisan (24)

Kiutazhat Nyugatra: hivatalból: tartósan (25), rendszeresen (26), alkalmanként (27)

Melyik országba? a)
 b).....(5)

Magánjelleggel: tartósan (28), rendszeresen (29), alkalmanként: (30)

Melyik országba? a)
 b).....(5)

E **AZ OPERATÍV MUNKÁBAN HASZNOSÍTHATÓ LEHETŐSÉGEI:**
 Lehetősége van: hivatalosan: külképviseleti szervek beosztottait (1), külföldieket fogadni (2); magánjelleggel: külképviseleti szervek beosztottait (3), külföldieket fogadni (4).

Hivatalosan részt venni: külföldi személyek (5), külképviseleti szervek beosztottainak fogadásán (6), magánjelleggel részt venni: külföldiek (7), külképviseleti szervek beosztottainak fogadásán (8), reprezentatív társadalmi életet élni (9).

Munkahelyéről kivonható: hosszabb (10), rövidebb időre (11).

Családi köréből kivonható: hosszabb (12), rövidebb időre (13).

Jelenlegi foglalkoztatásának körülményei miatt más feladatokra nem használható hosszabb (14), rövidebb ideig (15).

Munkakörénél fogva, kapcsolatai révén fontos államtitkokat ismer (ismerhet) meg (16). A Néphadseregben, a BM-szerveknél tisztként (tartalékos) (17), tiszthelyettesként, legénységi állományban (tartalékos) szolgált (18), speciális (rakéta, híradás, felderítés, stb) kiképzést kapott (19).

Munkahelye, lakhelye környékén katonai (hadiipari) objektumok, fontos közlekedési csomópontok vannak (20).

Nyugati országokban bankbetétje, vagyona, anyagi érdekeltsége van (21).

Nyugati kapcsolatai, anyagi lehetőségei révén egzisztenciát teremthet magának (22).

Az ellenséges hírszerzés már felfigyelt rá, ellenőrizte (23). Együttműködött hírszerző szervekkel a háború idején (24), 1945 után (általunk irányított játszmát is beleértve) (25).

Rendelkezik és az operatív munkában használhatja: főberleti lakással (26), nyaralóval (kabin, horgásztanya, borpince is) (27), gépkocsival (28), motorcsónakkal (29), vitorlással (30), egyéb vízi járművel (31), üzlethelyiséggel (32), műhellyel (33), műteremmel (34), orvosi, ügyvédi rendelővel, fogadóirodával (35).

F **ERKÖLCSI, POLITIKAI ARCULATA, KÖRNYEZETE:**
 El volt ítélve: politikai (1), köztörvényes bűncselekményért (2), elkövetett ilyeneket, de nem volt elítélve (3).

A szocialista rendszer ellensége (4), lojális (5), hű a rendszerhez (6), közömbös (7), a nyugati polgári demokrácia híve (8), nacionalista (9), vallásos (10), ateista (11), közömbös (12), cionista (13), antiszemita (14).

MKP-ből, MDP-ből, MSZMP-ből kizárták (15), kilépett (16), 1949 előtt (vagy a múltban) tagja volt jobboldali pártnak, szervezetnek (17).

Származása: volt uralkodó osztályok tagjai (18), volt erőszakos szervezetek tagjai (19), polgári (értelmiségi) (20), egyéb alkalmazotti (21), dolgozó osztályok: munkás (22), paraszt (23).

Környezete: (rokoni, baráti): volt uralkodó osztályok (24), volt erőszakos szervezetek tagjai (25), dolgozó rétegek: munkás (26), paraszt (27).

Nyugati kapcsolatai körében ismerik beállítottságát, származását, környezetét (28).

G **ELLENŐRZÖTTSÉGE, FELKÉSZÜLTSGE:**
 Ellenőrzött, megbízható (1), megbízható, de még nem ellenőrzött (2), megbízhatósága nincs megnyugtatóan ellenőrizve (3), megbízhatatlan (4), dekonspirálódott (5), dekonspirált (6).

Az ügynöki munkát: szívesen (7), kedvetlenül, vonakodva (8), félelemből (9), karrierista megfontolásokból (10), anyagi haszon miatt végzi (11).

Felkészültsége: ismeri a hálózati munkát, hálózatot tartott (12), még nem tartott hálózatot, de alkalmas rá (13), operatív technikai (14), speciális hírszerző-elhárító (15), titkos összeköttetési kiképzésben részesült (16),

végrehajtott határon túli (17), külképviseletekkel szembeni (13), operatív feldolgozási ügyekben titkos akciót (19), munkája eredményeként történt realizálás (20).

H JELLEMVONÁSAL EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTA:

H Temperamentuma: heves vérű, mozgékony (1), ingerlékeny, kiegyensúlyozatlan (2), flegmatikus, egykedvű (3), melankolikus, kedvetlen (4), nyugodt, kiegyensúlyozott (5). Társaságban gátlásos, zárkózott (6), gátlástalan, barátkozó (7), bátor, kezdeményező (8), bátortalan, önállótlan (9), leleményes, kényes helyzetekben feltalálja magát (10). Emlékezőtehetsége: jó (11), megfelelő (12), rossz (13). Megfigyelőképessége: jó (14), megfelelő (15), rossz (16). Költekező (17), takarékos (18), zsugori (19). Durva, goromba (20), udvarias (21), őszinte (22), részben őszinte (23), hazudozó (24). Titoktartó (25), fecsegésre hajlamos (26). Józan életű (27), iszákos (28), mértéktartással szeret inni (29). Homoszexuális (egyéb nemi aberrációk) (30), prostituált (31) nemi kapcsolat kiépítésére vállalkozik (32), az ügynöki munka végzésében gátló, káros szenvedélyei vannak (33). **Egészségi állapota:** egészséges (34), szervi betegsége nem gátolja az ügynöki munka végzésében (35), olyan szervi (ideg-, szív-, cukor-, stb.) betegségben szenved, amely miatt sem szellemi, sem fizikai megterhelésnek (izgalmaknak) nem lehet kitenni (36).

I MEGJELENÉSE, SPECIÁLIS ISMERETEI:

I Magas (1), közepes (2), alacsony termetű (3). Sovány (4), közepesen telt (5), kövér testalkatú (6). **Szeme:** fekete (7), barna (8), kék, zöldes (9). **Haja:** fekete (10), barna (11), vörös (12), szőke (13), ősz, őszülő (14), kopaszodó (15), kopasz (16), kívánságra bármilyen színűre festi (17). **Megjelenése:** feltűnően csinos (18), egyszerű (19), csúnya (20), testi hibája van (21), végtagja esonkolt (22), nagyot hall (23), rosszul lát (24). **Hobbyk:** amatőr rádiós (adás-vétel) (25), fényképezés, filmezés (26), bélyeggyűjtés (27), kép-, szobor-, régiséggyűjtés (28), éremgyűjtés (29), gépkocsi (mkp.) vezetés (30), repülőgépvezetés (vitorlázás) (31), ejtőernyős (32), turisztika, barlangászat (33), vadászat (34), halászat (35), téli sportok (36), vízi sportok (37), labdajátékok (38), labdarúgás (39), torna, terem sportok (40), vívás (41), tenisz (42), lovaglás (43), kártyajátékok (44), sakk (45), lóverseny (46), lövészet, teke (47), modellezés (48), képzőművészet (49), irodalom (50), zene, opera, balett (51), film, színház (52), tánc (53), muzeológia, történelem (54), régészet (55), könyvgyűjtés (56), lemezgyűjtés, magnózás (57), rádióépítés, barkácsolás (58), kertészkedés (59), egyéb: (60).

J KIZÁRÁS, ÁTADÁS, PIHENTETÉS:

J **A kizárás oka:** áruló lett (1), disszidált (2), hazatérést megtagadta (3), bűncselekményt követett el: politikai (4), gazdasági (5), egyéb (6), az együttműködést megtagadta (7), feladatát nem végezte el (8), találkozókra nem járt el (9), kérte a kapcsolatot megszakítását (10), dekonspirált (11), dekonspirálódott (12), meghatározott feladat végzésére szervezték be, azt végrehajtotta (13), megszűnt a hírszerző lehetősége, az operatív helyzet megváltozott (14). MSZMP-tag, vezetőségi tag lett (15), KISZ-vezetőségi tag lett (16), BM-dolgozó lett, „SZT” állományú lett (17), személyi, családi körülményeiben történt változás (18), munkahely-, munkakörváltozás (19), erkölestelen életmód (20), megbízhatatlan, nem őszinte (21), leszerelt (22), beteg (23), meghalt (24), egyéb: (25). **Kizáráskor a szervvel szemben támasztott igényeit, követeléseit:** kielégítették (26), részben elégitették ki (27), elutasították (28).

Az átadás oka: Időpontja:

Az átvevő társszerv megnevezése: Időpontja:

A pihentetés oka: Időpontja: (megtől meddig), a pihentetést kezdeményezte: a hálózati személy, az operatív szerv.

A kitöltés ideje: év hó nap

Ellenőrizte: (alosztályvezető) (név, rendfokozat)

FLORILEGIUM

Szent Pál felszólítja az efezusiakat: Öltsetek magatokra az Új Embert, aki Isten képeire teremtett igazságosságban és valódi életszentségben (Ef 4, 22-24).

Az „új ember” ismertetőjegye az a képesség, hogy az ellentétes befolyások erőterében megtalálja és megőrzi a maga sajátosságát és álláspontját, továbbá hogy a világon minden jóval és értékessel párbeszédre lép, függetlenül attól, hogy az milyen irányból és milyen csoporttól érkezik.

Kentenich József atyának, a schönstatti mozgalom megalapítójának vezérelve „a rendíthetetlen bizalom az egyedi személyiség nemes voltában”, aki „belülről, az igazi szabadság szellemében alakítja önmagát”.

Mária, az Isten és az emberek közelében élő Asszony központi szerepet játszik Schönstattban és Isten tetteiben az emberek között.

A szeretet-szövetség Máriával Schönstatt központi életmintája: Krisztust és az embereket az ő szemével látni, az ő szívével szeretni.

Számtalan tapasztalat igazolja: Mária ajtókat és szíveket nyit Krisztushoz, először a miénket, majd a másokét.

Máriához hasonlóan hogyan hozzuk kapcsolatba Krisztussal az élet magasságait és mélységeit, és hogyan hozzunk ki belőlük „többet” – ez Schönstatt útja: mindennek lelki értelmet adni.

Kiállni egy testvéries, dinamikus egyház látomása mellett, amely újra és újra útnak indul Isten és az emberek felé.

Istent vinni a világba, hogy az egyes emberek és kis csoportok, akik mindenütt Isten nyomait fedezik fel és kiteszik magukat a mindennapi kihívásoknak, összekössék az életet a hittel, hogy síkra szálljanak az emberért, az életért, az emberi méltóságért minden életszakaszban, teherbíró, megbízható kapcsolatok szervezetében, egyházi és társadalompolitikai elkötelezettséggel, a házasságot, a családi életet és a békét szolgáló életvezetés és az élet kultúrája mellett. Minden erőt egyesíteni egy emberibb és istenibb világért.

(A Schönstatt-mozgalom eszménye)

Öröm számomra, hogy naponta látok fiatalokat és idősebbeket, akik áldozni akarnak kevés idejükből arra, hogy tegyenek valamit a népükért. Magyarországon fontos értelmiségi feladat lenne ébresztgetni a felelősséget, és táplálni azt a hitet, hogy érdemes a közösség érdekében cselekedni. Sokféle formája lehet ennek. Talán csak egy mondat, amelyet alkalmas helyen és időben elmond az ember. Domokos Pál Péter mondta: Ha valaki időnként meggyújt egy gyufát, s míg leég, a moldvai csángókra gondol – máris cselekedett valami fontosat.

Kobzos Kiss Tamás